

OILA JAMIYATNING BOSH BO'G'INI

Muhammadiyev Zarnigor

OXU magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8008821>

Annotatsiya: Ushbu maqolada oilaning jamiyatdagi asosiy o'rnini va jamiyatning rivojlanishiga qo'shgan hissasi bayon etilgan. Shuningdek asosiy qadriyat ekanligiga keng urg'u berilgan.

Kalit so'zlar: Jamiyat, milliy, qadriyat, ma'naviy - ma'rifiy, oila, qarindoshlar, do'stlar.

Mustaqilligimiz yillarida hukumatimiz tomonidan oilaga ahamiyat qaratilib, oilaga e'tiborimizni tubdan o'zgartirish, oilalarni avvalo ijtimoiy jihatdan himoyalash, e'zozlash, qo'llab-quvvatlash – bugungi kunimiz uchun va ertangi istiqbolimiz uchun naqadar muhim va dolzarb ekanligini yaxshi tushunishimiz va anglashimiz darkor.

Oilani muqaddas maskan sifatida e'zozlash, oilada tinchlik-osoyishtalik, farovonlik muhitini qaror toptirish xalqimizga azaldan xos bo'lgan fazilatlardir. Oila va oilaviy jamiyat har qanday inson hayotida quriladigan eng muhim poydevor hisoblanadi. Shaxsning shakllanishi oilada boshlanadi. Oilaviy jamiyat yaxlit tabiatning uyg'un rivojlanishi uchun zarur ko'nikmalarni singdiradi. Oilada eng muhimi nima? Bu savolga hech kim aniq javob bera olishi qiyin. G'amxo'rlik va ishonchmi? Fidoyilik va mehnatsevarlik? Oilaviy an'analarga rioya qilishmi? Balkim Sevgidir? Oila va oilaviy jamiyat doimo chambarchas bog'liq va bir-birisiz mavjud emas. Agar oila bo'lmasa, oilaviy jamiyat tabiiy ravishda o'z ma'nosini yo'qotadi. An'anaviy oilaviy jamiyat g'amxo'rlik va sevgiga asoslanadi. Oilaning bosh sarboni ota bo'lsa, ona oilaning tinchligini mustahkamlovchi, unda voyaga yetayotgan farzandlarlar tarbiyasi bilan shug'ullanuvchi, mehr-muhabbat ulashuvchi muqaddas zot sanaladi. Azaldan oila-muqaddas dargoh, nikoh esa buzilmas rishta sanaladi. Oila mustahkam, tinch, halol va pok bo'lsa, jamiyat ham osoyishta, mustahkam, farovon bo'ladi. Aksincha, oilalarda parokandalik, buzg'unchilik bo'lsa, o'sha jamiyat buziladi, tichlik, hotirjamlik yo'qoladi, u oqibatda chuqur tanazzulga yuz tutadi. Baxtli oilalar tufayli baxtli jamiyat vujudga keladi.

Oila va jamiyat abadiy bir-biri bilan chambarchas bog'langan va alohida mavjud emas. Agar oila yo'q bo'lsa, unda oilaviy yo'nalish bexosdan o'z ahamiyatini yo'qotadi. Agar biz har bir oilaning oilaviy jamiyati haqida gapiradigan bo'lsak, unda hamma uchun farq qiladi. Ba'zilar ota-onalari, qarindoshlik, turmush qurish, sog'liq kabi jamiyatni ta'kidlashadi.

Bolalarning ahamiyati - bu jamiyat, qarindoshlar va do'stlar, shuningdek shaxsning bolalarga, oiladagi ma'lum bir bolalarga bo'lgan munosabatining ijobiy darajasi. Oila uchun hayotdagi asosiy jamiyat, barcha oila a'zolarining hamjihatligini, ishonchini va sevgisini mustahkamlaydigan muayyan axloqiy tamoyillarga rioya qilishga intiladi. Oila a'zolaridagi sevgi - bu oilaning muhim qadriyatidir va agar siz ushbu tuyg'uni saqlab qolishni istasangiz, oilangizga ularni sevishingizni eslatib turing. Sevgi haqida gapirish faqat so'zlar emas, balki choy ichish va sovuq qish oqshomida suratga tushish, sham yorug'ida kechki ovqat, oilada sayr qilish.

Madaniyatni, xususan ma'naviy madaniyatni bilmasdan, o'rganmasdan turib, ma'naviy meros to'g'risida gapirish ancha mushkul. Chunki, ma'naviy meros ma'naviy madaniyat doirasiga kiradi. Bolalar uchun oila deyarli butun dunyo. Oilaviy jamiyat va urf-odatlar hayotning dastlabki yillarida nafaqat jismoniy dunyo, balki his-tuyg'ular dunyosi haqida ham bilimning asosiy manbai hisoblanadi. Bolaning oilasida o'rganadigan har bir narsasi o'zining

dunyoqarashiga asos bo'ladi. Shuning uchun baxtli oilalar jamiyat uchun sog'lom avlodning manbai hisoblanadi.

Har bir millatning ma'naviy boyligi milliy va umuminsoniy jamiyatning birligidan tashkil topadi. Ma'naviy meros o'tmishning yutug'i. Uni to'la, odilona egallash va rivojlantirish esa hozirgi avlodning vazifasidir. O'z madaniy merosini, jamiyatini bilmaslik yoki mensimaslik manqurtlikdir. Ularni boyitib, yuksak darajaga ko'tarishga intilmaslik esa millat va uning istiqloli uchun fojeadir.

Ma'naviyati yuksak darajada rivojlangan insongina istiqlol, vatanimizning ulug' bir kelajagi uchun mehnat qilishga o'zida kuch va qudrat topa oladi.

Shaxs ma'naviyati dastlab oila sharoitida shakllanadi va jamiyat ma'naviyatini belgilovchi mezon sifatida namoyon bo'ladi. Shu boisdan, madaniy merosdan, bugungi kun jamiyatidan tug'ri foydalana olish, tarixdan to'g'ri xulosa chiqara bilish, o'z tarixiga va bugungi ahvoriga, madaniy merosi va ma'naviy jamiyatiga, diniga va ahloqiga, mavjud siyosiy va huquqiy amaliyotiga, turmush tarziga tanqidiy ko'z bilan qaray olish – mustaqillikni mustahkamlashning muhim ma'naviy asosidir. Mana shu ma'naviy asos har bir ota-ona, oilaga kirib borsagina oila ma'naviyati qaror topishi tabiiydir. Aksincha bo'lsa, oiladagi har bir yoshni jamiyatimizda bo'layotgan o'zgarishlarni noto'g'ri talqin etishga olib keladi. O'zbek oilasida vataniga, xalqiga, oilasiga, istiqlol g'oyalariga sadoqatli, fidokor, mustaqil fikrlaydigan, dunyo qarashi keng, e'tiqodi yuksak, iqtidorli, tashabbuskor, mas'uliyatli, ma'naviy va jismoniy barkamol avlodni voyaga yetkazish kelajagi buyuk O'zbekistonning gullab-yashnashi uchun garovdir. Yuksak ma'naviyatga ega ota-ona oilaning mohiyati, qadri, burch, mas'uliyat, oila vazifalari, oilada barkamol farzand tarbiyasi, oilani moddiy jihatdan ta'minlash, uning osoyishtaligini saqlash kabi vazifalarni anglab yetadi va unga amal qiladi. Yuksak ma'naviyatli ota-ona farzandlarini insonparvar, vatanparvar, axloqiy jihatdan pok, bilimli, kamtar, oliyjanob qilib tarbiyalaydi.

Yana shuni ham alohida ta'kidlash joizki, oila jamiyati - bu barcha oila a'zolari hurmat qiladigan, oilaviy munosabatlar uchun mustahkam poydevor bo'lgan fazilatlar, xususiyatlar, harakatlar. Yaqinlar bilan doimiy muloqot, do'st odamlarning yaqin qarindoshlari yaqin ekanligiga ishonch hissi odamda xotirjamlikni uyg'otadi. U har doim har qanday hayotiy vaziyatda ularning yordamiga umid qilishi mumkin. Birgalikda o'tkaziladigan dam olish hayotdan haqiqiy zavq olish usulidir.

Xalqimizda shunday milliy odat, an'anava fazilatlar borki, ular boshqa xalqlarda yo'qligidan tashqari insoniyat ma'naviyatining nodir zarvaraqlari sifatida boshqalarda hayrat uyg'otishga imonim komil. O'zbek xalqi azaldan jamoa tuyg'usiga moyil, — degan edi I.A.Karimov. — Bizlar to'yda ham, azada ham yonma-yon turib, oddiy kunlarda ham bir-birining holidan xabar olib, kattaning hurmatini, kichikning izzatini joy-joyiga qo'yib, beva-bechoralarning, yetimyesirlarning boshini silab, xullas, odamgarchilikni barcha narsadan ustun qo'yib yashagan insonlarning farzandlari bo'lamiz». Jamoaga suyanish va jamoatchilik fikrini hurmat qilish xalqimizning eng olijanob fazilatidir. Buni mahallalardagi ijtimoiy-axloqiy rasm-rusumlar isbot qilib kelmoqda. Birgina to'y marosimimizning o'zini milliy fazilatlarimizning guldastasi desa bo'ladi.

O'zbek xonadonidagi birorta to'y kengashsiz, maslahatsiz o'tmaydi. Hatto kelin va kuyov tanlashdan boshlanadigan odatlarimiz ham kelajakdagi yosh oilaning tinch-totuvligini nazarda tutadi: kimning farzandi, ota-onasi qanday odamlar, mahalla-kuyda obrusi qanaqa,

mustaqil oila tebratib ketishga qurbi yetadimi, yomon qiliq, yoki odatlari yo'qmi, qarindosh-urug'lari qanday odamlar, hatto avlodajdodlarida biror anduhik alomatlari bo'lmaganmi? Bu savollarga ijobiy javob olingachgina ikki tomon o'z rozi-rizoligini beradi. Bunday odatlarimizning nimasi yomon? ha, deb bunday savollar bilan kelin yo kuyov izlansa, yoshlarning mustaqilligi, muhabbati poymol etilmaydimi, degan fikrlar bo'lishi mumkin. To'g'ri, ba'zan ota-ona obro'si muhabbatdan ustunlik qilgan dalillar uchraydi. Lekin, umuman olganda, sinab-surishtirgan oilalarning qudachiligi, ota-onalar bosh-qosh bo'lgan to'y-u tomoshalarning natijasi yaxshi bo'lishi hammaga ayon.

Milliy urf-odatlarimiz, ota-bola, qaynona-kelin, qarindosh-urug'chilik va hokazo ma'naviy ziynatlarimizni o'ylasak, ko'z oldimizga birinchi galda Abdulla Qodiriyning «O'tgan kunlar» romani keladi. Nazarimda, o'zbek xalqining milliy fazilatlarini ulug'lovchi, uni dunyodagi eng nozikta'b xalqlar qatoriga olib chiqib, ko'z-ko'z qilgan bu romanga teng keladigan asar hamon yaratilgani yo'q.

O'quvchilar hatto etnografik yo'nalishda bo'lsa-da, milliy g'urur va iftixor tuyg'ularini o'yg'otadigan o'zbekona asarlarga chanqoq bo'lib yurgandek tuyuladi.

Xulosa. Qisqacha xusosa qilib shuni aytishim mumkinki, oila jamiyatning, asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Doim jamiyatning rivojlanishiga oila katta rol o'ynaydi. Shuning uchun oilaning psixologiyasi, ma'naviyti va qadriyatiga katta e'tibor berish kerak.

References:

1. Karimov. I.A. Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch. Toshkent.-2008.
2. Antonov A.I. Oila mikrosotsiologiyasi: tuzilish va jarayonlarni o'rganish metodologiyasi. - : "Nota Bene", 1988.
3. Rizouddin ibn Faxriddin, Oila, T., 1991.
4. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil.
5. Google.ru